Kulturutskottets betänkande 1986/87:4

om främjande av cirkuskonsten

KrU
1986/87:4

Motioner

Yrkanden

I motion 1985/86:Kr240 av Håkan Stjernlöf (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om inrättandet av ett cirkusmuseum i Furuvik, Gävle.

I motion 1985/86:Kr255 av Sylvia Pettersson (s) och Ing-Marie Hansson (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att cirkusföreställningar undantas från regleringen i allmänna ordningsstadgan (AOst) och i stället regleras i lagen om allmänna sammankomster (LAS).

I motion 1985/86:Kr287 av Bertil Måbrink (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om cirkuskonsten och dess bevarande och utveckling.

Motiveringar

Cirkuskonsten befinner sig, framhålls i motion Kr255, för närvarande i ett bekymmersamt läge. Cirkus, som har gamla traditioner i Sverige, är en konstart som i princip innefattas i den statliga kulturpolitiken, säger motionärerna. Trots detta är cirkuskonsten både försummad och motarbetad av samhället.

Motionärerna anför bl. a. följande:

Svårigheten att driva seriös cirkusverksamhet ligger inte bara på det ekonomiska planet. Samhällsregleringen av cirkusen utgör en svår stötesten. Det är en flora av skiftande föreskrifter och myndighetsanvisningar som drabbar cirkusarna särskilt hårt och ofta blir outhärdliga, eftersom cirkusarna ständigt måste förflytta sig till nya platser med nya tillstånd, nya myndighetskontroller, nya ansökningar osv.

Den som vill anordna möte, teaterföreställning eller annan allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk skall rätta sig efter lagen om allmänna sammankomster (LAS). Den som däremot vill arrangera en offentlig tillställning, varmed menas t. ex. festtåg, tivoli eller cirkusföreställning, skall lyda bestämmelserna i allmänna ordningsstadgan (AOst). Detta hänger främst samman med att allmänna sammankomster i vissa avseenden har ett starkare skydd än offentliga tillställningar, framför allt beträffande

1 *Riksdagen 1986/87. 13 saml. Nr 4*

mötesfriheten. Följden blir att en cirkusföreställning i en fast byggnad kräver tillstånd av den lokala polismyndigheten, medan t. ex. en balett- eller revyföreställning i samma byggnad inte ens behöver anmälas till polismyndigheten.

Cirkusföreställningar förekommer i Sverige mestadels i tält. I tält av samma typ genomförs även teater- och revyturnéer. Bestämmelsen om att tillstånd krävs av den lokala polismyndigheten för cirkusföreställning gäller även cirkusföreställning i tält. För teater- och revyföreställningar krävs polismyndighetens tillstånd bara om tältet skall resas på allmän plats. Skulle tältet resas på plats som inte är allmän behövs endast en anmälan till polismyndigheten.

Motionärerna anser att åtgärder bör vidtas för att underlätta cirkusverksamheten i Sverige. Därvid är det viktigt att samhället inte ställer sådana krav på cirkusverksamheten som inte har någon motsvarighet när det gäller allmänna sammankomster.

Även i motion Kr287 understryks att cirkuskonsten på olika sätt missgynnas. Den erhåller inte något statligt stöd. Vidare är cirkusföreställningar kringgärdade av en uppsjö bestämmelser vilka inte är lika i alla kommuner. Motionären anser att cirkuskonsten i Sverige bör ges det stöd som krävs för att den skall bevaras och vidareutvecklas. Det är viktigt att den får ett ekonomiskt stöd och att de olika avgifter som belastar cirkusföreställningar upphör eller reduceras kraftigt.

Enligt motion Kr240 finns det risk för att det material om cirkuskonsten som finns bl. a. hos Cirkusakademien skingras. Därför bör resurser ställas till förfogande så att insamlande och katalogisering snarast kan verkställas. Det bör ankomma på ett museum att svara för denna dokumentation. Motionären hävdar att Furuvik som har en lång cirkustradition och en egen cirkusbyggnad borde – i samarbete med länsmuseet i Gävle – vara en alldeles utmärkt plats för ett cirkusmuseum.

Utredningsförslag

Ordningsstadgeutredningen har i betänkandet (SOU 1985:24) Ordningslag lagt fram bl a. vissa förslag om cirkusföreställningar och andra föreställningar och möten i tält. Sammanfattningsvis anför utredningen följande:

En cirkusföreställning är en offentlig tillställning. För anordnande av cirkusföreställningar krävs alltid tillstånd av polismyndigheten. Bestämmelser som reglerar prövningen av säkerheten hos de anordningar som avses förekomma vid föreställningen – exempelvis tältet och olika anordningar i detta – saknas. Detta har medfört bristande enhetlighet vid prövningen. Statens kulturråd har i en skrivelse till regeringen den 19 maj 1983 föreslagit dels att cirkusföreställningar skall anses som allmänna sammankomster, dels att bestämmelser skall införas om en central godkännandeprövning av föreställnings- och mötestält. Skrivelsen har överlämnats till utredningen.

Utredningen anser inte att en cirkusföreställning bör anses som en allmän sammankomst. Utredningen föreslår emellertid att tillstånd för anordnande av cirkusföreställningar skall behövas bara om föreställningen skall hållas på allmän plats. Utredningen föreslår vidare bestämmelser om besiktningstvång för mötes- och föreställningstält över en viss storlek (samlingstält). Ett

samlingstält skall få användas vid en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning endast om det är besiktigat och godkänt av riksprovplats. Besiktning skall ske, innan tältet första gången tas i bruk i Sverige och därefter vid regelbundet återkommande tillfällen. Om ett tält på grund av skada e. d. inte längre uppfyller säkerhetskraven, skall riksprovplatsen – i brådskande fall polismyndigheten – kunna förbjuda att tältet används under giltighetstiden för godkännandet. Utredningen föreslår vidare vissa närmare bestämmelser om förfarandet.

Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Tidigare behandling av förslag om stöd till cirkus

Förslag om stöd till cirkuskonsten har behandlats av utskottet åren 1976, 1983 och 1985. Vid behandlingen hösten 1985 redovisade utskottet (KrU 1985/86:4) vissa uppgifter om cirkusverksamheten i Sverige och om bestämmelser rörande cirkusföreställningar som lämnats i rapporten Samhället och cirkusen (rapport från Kulturrådet 1981:1). Utskottet redogjorde även för att kulturrådet i allt väsentligt anslöt sig till förslagen i rapporten och uttalade att samhället borde ta ett ansvar för cirkusverksamhetens bestånd i Sverige.

Utskottet som konstaterade att motionärerna tagit upp ett aktuellt problem underströk vikten av att cirkusverksamheten i vårt land inte försämras genom att cirkusarnas möjligheter att förevisa djur ytterligare beskärs. Utskottet noterade att det inom utbildningsdepartementet pågick planering för att utforma ett handlingsprogram för främjande av cirkuskonsten. Utskottet förutsatte att detta arbete bedrivs med skyndsamhet. Med hänvisning härtill avstyrkte utskottet den aktuella motionen som avslogs av riksdagen.

Förslag om inrättande av ett cirkusmuseum har utskottet behandlat hösten 1985. Utskottet (KrU 1985/86:4) avstyrkte förslaget och riksdagen avslog detta med hänvisning till kulturrådets pågående utredning av de centrala museernas uppgifter och ansvar i relation till landets museiväsende. Utskottet erinrade dock om att det vid behandlingen år 1984 av frågan om stöd till Cirkusakademien (KrU 1984/85:2) uttalade att de ansträngningar som från olika håll görs för att bevara Cirkusakademiens arkiv är värda allt stöd. Utskottet såg det som naturligt att kulturrådet beaktar frågan om arkivets fortbestånd framöver.

Utskottet

Cirkuskonstens situation i Sverige tas upp i motionerna Kr255 (s) och Kr287 (vpk).

I den förstnämnda motionen påpekas att cirkus som har gamla traditioner i Sverige i princip omfattas av den statliga kulturpolitiken. Trots detta har cirkuskonsten inte uppmärksammats eller fått något statligt stöd. Tvärtom har samhället genom olika föreskrifter och regleringar beträffande rätten att ordna cirkusföreställningar gjort det svårt för cirkusar att turnera i Sverige. Motionärerna anser att samhället inte bör ställa andra och hårdare krav på

cirkus än vad som gäller för konstnärliga föreställningar i övrigt. De förordar därför att cirkusföreställningar skall anses som allmän sammankomst och alltså regleras enligt lagen om allmänna sammankomster och inte – som nu är förhållandet – enligt allmänna ordningsstadgan.

Även i motion Kr287 framhålls att cirkuskonsten missgynnas genom de regler som gäller för rätt att ordna föreställningar. Motionären anser att cirkus bör få ekonomiskt stöd och att bestämmelserna avseende cirkusföreställningar bör förenklas och bli enhetliga över hela landet.

Utskottet har vid tre tillfällen tidigare behandlat förslag om stöd till cirkuskonsten (KrU 1976/77:12, KrU 1982/83:24 p. 2, KrU 1985/86:4). Utskottet har därvid understrukit vikten av att insatser görs för att cirkuskonsten skall kunna fortleva hos oss.

Den fråga som aktualiseras i motion Kr255, nämligen om cirkusföreställningar skall regleras enligt lagen om allmänna sammankomster eller som nu är fallet enligt allmänna ordningsstadgan, har tagits upp av ordningsstadgeutredningen i betänkandet (SOU 1985:4) Ordningslag. Utredningen anser inte att en cirkusföreställning bör anses som en allmän sammankomst. Utredningen föreslår emellertid att tillstånd för anordnande av cirkusföreställningar skall behövas bara om föreställningen skall hållas på allmän plats. Betänkandet som har remissbehandlats bereds för närvarande inom regeringskansliet. Detta beredningsarbete bör inte föregripas. Utskotttet föreslår därför att motion Kr255 inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med anledning av motionerna Kr255 och Kr287 vill utskottet ånyo understryka att det är viktigt att insatser görs för att främja cirkuskonsten. Det är därför angeläget att möjligheterna att på olika sätt underlätta cirkusverksamheten noga beaktas i det ovan nämnda beredningsarbetet. Utskottet vill vidare erinra om sitt uttalande vid behandlingen hösten 1985 av förslag om stöd till cirkuskonsten. Utskottet förutsatte då att pågående arbete inom utbildningsdepartementet med att utforma ett handlingsprogram för främjande av cirkuskonsten skulle bedrivas med skyndsamhet. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att det är väsentligt att man beaktar intresset av att bestämmelser för cirkusföreställningar såvitt möjligt får en likartad utformning över hela landet. Med hänsyn till vad som anförts anser utskottet inte att en framställan från riksdagen enligt yrkandet i motion Kr287 är påkallad.

Förslaget i motion Kr240 (m) syftar till att ett cirkusmuseum skall inrättas i Furuvik i Gävle. Motionären anser att länsmuseet i Gävle borde få ansvaret för att samla in och katalogisera material som belyser cirkuskonsten och som finns bl. a. hos Cirkusakademien. Detta material skulle sedan ställas ut i Furuvik där det finns en särskild cirkusbyggnad.

Akademien för cirkuskonstens bevarande – Cirkusakademien – är en privat sammanslutning som genom flera donationer fått ett omfattande arkiv som belyser cirkuskonsten. Med anledning av förslag om stöd till Cirkusakademiens arkiv har utskottet bl. a. uttalat att det är naturligt att kulturrådet beaktar frågan om arkivets fortbestånd. Enligt vad utskottet inhämtat finns det i Gävle intresse av att bygga upp ett cirkusmuseum. Några konkreta planer finns dock inte. Utskottet anser att det ankommer på kulturrådet och berörda organ att överväga hur det material som belyser cirkuskonsten i

Sverige bäst kan bevaras och dokumenteras.

Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *reglering av cirkusföreställningar*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Kr255,

2. beträffande *cirkuskonstens bevarande och utveckling*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Kr287,

3. beträffande *inrättande av ett cirkusmuseum i Furuvik*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Kr240.

Stockholm den 4 november 1986

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Lars Ahlmark (m), Anders Nilsson (s), Margareta Mörck (fp), Gunnel Liljegren (m), Erkki Tammenoksa (s), Kerstin Göthberg (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Mats O Karlsson (s) och Maud Björnemalm (s).

Reservation

Cirkuskonstens bevarande och utveckling (mom. 2)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Med anledning" och slutar "är påkallad" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motion Kr287 ånyo understryka att det är viktigt att insatser görs för att främja cirkuskonsten. Det är därför angeläget att möjligheterna att på olika sätt underlätta cirkusverksamheten noga beaktas i det ovan nämnda beredningsarbetet. Utskottet vill vidare erinra om sitt uttalande vid behandlingen hösten 1985 av förslag om stöd till cirkuskonsten. Utskottet förutsatte då att pågående arbete inom utbildningsdepartementet med att utforma ett handlingsprogram för främjande av cirkuskonsten skulle bedrivas med skyndsamhet. Vid utformningen av detta handlingsprogram är det enligt utskottets mening väsentligt att frågan om ett ekonomiskt stöd till cirkus beaktas. Vidare bör bestämmelser för cirkusföreställningar såvitt möjligt få en likartad utformning över hela landet. Vad utskottet har anfört med anledning av motion Kr287 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *cirkuskonstens bevarande och utveckling*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:Kr287 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,